

מבוא:

כאשר אנשים מחליטים איזו עוגה לקנות, הם עשויים להחליט באופן מהיר אשר לא לוקח בחשבון את כל הפרטים, לדוגמא, באמצעות בחירת העוגה בעלת הצבעים המושכים ביותר. יחד עם זאת, כאשר בני אדם עומדים בפני החלטות חשובות, הם עשויים לחשוב על ההיבטים השונים של הפריטים, לדוגמא, תמורה ביחס למחיר.

ההבחנה בין אופן עיבוד מידע אנליטי לאיטי, לעיבוד מידע מהיר ואינטואיטיבי קיימת בספרות שנים רבות (Evans & Stanovich, 2013). בעוד שמחקר רב הוקדש לבחינת הבדלים בינאישיים בנטייה של בני אדם להעדיף עיבוד אחד על פני עיבוד אחר (Epstein, Pacini, Denes-Raj, & Heier, 1996), לא ידוע האם עיבוד המתרחש בסיטואציה אחת, עשוי לזלוג גם לסיטואציה אחרת. במילים אחרות, האם כאשר אדם מבצע עיבוד אנליטי לצורך החלטה מסוימת (לדוגמא, האם להשקיע במניה א או ב בבורסה), האם הדבר יגרום לו לבחור בעיבוד דומה גם בסיטואציה אחרת? (למשל, האם לקנות מכונית חדשה ויוקרתית או לקנות מכונית משומשת?). אחת השאלות אשר נשאלו היא מתי בני אדם עושים שימוש בערכת 1, ומתי במערכת 2? הטענה היא כי רוב הזמן שתי המערכות עובדות ביחד, אך ישנם מצבים בהם בני אדם נשענים על מערכת אחת יותר מאשר על השנייה (Epstein et al, 1996). עוד נטען, כי חוץ ממאפיינים מצביים, כגון סיטואציות אשר קשורות יותר למערכת 1 או 2, ישנם הבדלים בין אישיים אשר משפיעים על המידה בה אדם מסוים משתמש יותר במערכת 1 או מערכת 2 (Epstein et al, 1996). מטרת מחקר זה היא לבחון האם דרך חשיבה בתחום אחד תוביל להגברת דרך חשיבה זו בתחום אחר.

קיימת טענה בספרות על פיה ישנן שתי מערכות חשיבה: אחת מהירה ואינטואיטיבית, בעוד שהשנייה רציונאלית ואיטית (Evans & Stanovich, 2013). מערכות אלו חשובות במיוחד כאשר באים להסביר כיצד בני אדם מקבלים החלטות ומבצעים שיפטים בתחומים שונים (למשל, Chaiken, 1999 & Trope). שתי המערכות מכונות בדרך כלל מערכת 1 ומערכת 2, כאשר מערכת 1 מתאפיינת בעיבוד מהיר, מקביליות, קיבולת גבוהה, אוטומטיות, אסוציאטיביות, אינה דורשת מעורבות של זיכרון עבודה, נוטה להטיות ותלויה בהקשר בעוד שמערכת 2 מתאפיינת באיטיות, קיבולת מוגבלת, דורשת זיכרון עבודה, מודעת, תגובות נורמטיביות, נשלטת, סדרתית ומופשטת (Evans & Stanovich, 2013). הממצאים מראים קשר חזק בין קיבולת זיכרון עבודה לבין שתי המערכות (Barrett, 2004).

(Tugade, & Engle). כך למשל, החוקרים טוענים כי מערכת 2 תעבוד אך ורק כאשר יש לאדם מספיק משאבים קוגניטיביים זמינים העומדים לרשותו. כאשר קיבולת זיכרון העבודה היא נמוכה, יש הסתברות גבוהה יותר להסתמך על מערכת 1, בעקבות היעדר משאבים. כמו כן, מערכת 1 נוטה לייצר שיפוטים המבוססים על חוויה והיא אינה תלויה ביכולת קוגניטיבית, בעוד שמערכת 2 מתבססת על קבלת החלטות סדרתית אשר נמצאת במתאם עם יכולת קוגניטיבית (Evans & Stanovich, 2013).

בעוד שמערכת 2 היא רציונאלית ואיטית, מערכת 1 הינה אינטואיטיבית ומתבססת על רגש, תחושות בטן ואמונות. בעוד שמערכת 2 מתבססת על לוגיקה, מערכת 1 נוטה לעשות קיצורי דרך ולהתבסס על פתרונות אינטואיטיביים (Evans, 2003). לדוגמה, כאשר אנשים פותרים תרגיל כגון $2+2$ הם פשוט שולפים את הפתרון מהזיכרון. יחד עם זאת, תרגיל כגון $26*12$ מצריך פתרון המצריך חישוב איטי וסדרתי. טענה זו נבחנה במחקרים אשר הכניסו נבדקים לסיטואציות בהן שתי המערכות הללו מתנגשות. כך לדוגמה, אחת ההטיות המוכרות היא הטיית האמונה (belief-bias' effect). במטלה, הנבדקים מתבקשים לציין את נכונות הטענות אשר עשויות להיות אמינות או לא אמינות. נמצא כי לוגיקה ואמונה משפיעים על הביצוע במטלה ואף עשויות להוביל לקונפליקט (Evans, 2003). כך למשל, טענה אחת שבה הטיעון תקף אבל המסקנה אינה אמינה הוא: "שום דבר תזונתי הוא זול, חלק מהויטמינים הם זולים, לכן, חלק ויטמינים אינם תזונתיים. במטלות אלו, המתוארות במאמר של אוונס, הנבדקים מתבקשים להשתמש בלוגיקה בלבד (מערכת 2), ולציין האם המסקנה של הטענה נובעת מהפרמיס (כלומר, לבצע שיפוט המבוסס על מערכת 2). יחד עם זאת, נמצא כי נבדקים מושפעים מהאמינות וידע קודם בבואם לשפוט את הטענות, דבר המצביע על מעורבותה של מערכת 1.

מאמץ ניכר נעשה על מנת לבחון את ההבדלים האינדיבידואליים בין אנשים בסגנונות חשיבה. אחד הניסיונות מבוסס על תיאוריה הנקראת "תיאורית העצמי הקוגניטיבי-חוויתי" (Cognitive, להלן CEST, Experiential Self Theory). על פי תיאוריה זו, בני אדם מעבדים מידע באמצעות שתי מערכות, מערכת 2 היא מערכת רציונאלית, מודעת, אנליטית, ורבליית ואינה מתבססת על רגש בעוד מערכת 1 היא מערכת אוטומטית, אינה מודעת, הוליסטית, אסוציאטיבית, לא ורבליית, ומתבססת על רגש (Epstein, Pacini, Denes-Raj, & Heier, 1996). תיאוריה זו, טוענת כי לבני אדם יש שתי מערכות בלתי תלויות, בעוד שהתיאוריה המתוארת על ידי ההליך הכפול (Evans, 2003) טוענת כי המערכת האסוציאטיבית עובדת כל עוד אין צורך בעיבוד אנליטי מעמיק.